

+ یادداشت

اشتغال زنان مباح و در برخی موارد واجب

● حجت‌الاسلام ابراهیم بهاری، کارشناس مذهبی

اشتغال زنان به معنی کار در بیرون از منزل، از مسائل مهم در جوامع دینی است که به ویژه در قرن اخیر و پنجاه سال گذشته بیشتر مطرح شده است؛ مهم آنکه بنابر دیدگاه غالب فقها و اندیشمندان حضور اجتماعی و مشارکت زنان در مشاغل با اعمال برخی محدودیت‌ها ممکن است. فقها در مبانی فقهی این محدودیت‌ها را مطرح کرده و برخی امور را جایز و برخی دیگر را جایز ندانسته‌اند. فقهای همچون رهبر معظم انقلاب، اشتغال زنان را تا جایی که با وظیفه تربیت فرزند و حفظ خانواده مغایر نباشد، حتی لازم می‌دانند و تأکید دارند کار زن نباید با ارزش‌های انسانی او در تضاد باشد.

به طور کلی آنچه به عنوان آثار مثبت اشتغال زنان مطرح شده عبارت است از بهبود وضعیت خانواده، بهبود روابط اجتماعی بانوان، ارتقای سطح تحصیلی آن‌ها و بهره‌گیری از استعداد های آن‌ها برای ارتقای جمعی، البته اشتغال زنان آثار منفی هم می‌تواند داشته باشد مثل کاهش مهرورزی به همسر و فرزند، تمایل به طلاق به دلیل استقلال مالی، سردی روابط خانوادگی، همسری و مادری و....

در باره نگاه آموزه‌های دینی به تأمین معاش و اقتصاد خانواده توسط زنان بهترین رویکرد، کلام پیامبر (ص) است که می‌فرماید: «زن ریحانه است نه قهرمان میدان»؛ لذا جویی در این باره برای زنان وجود ندارد حتی فقها وجوبی برای زن در خانه داری و فرزندپروری نمی‌دانند و در این باره اجبار و اکراه به زن را نمی‌پذیرند.

از این رو، روش کار کردن و اشتغال زنان به شیوه عرفی کنونی که با اختیار کامل زن انجام می‌شود می‌تواند آثار مثبتی را در پی داشته باشد به شرط رعایت شروطی. در این باره سه دیدگاه داریم، نخست دیدگاه سنتی که هر نوع حضور اجتماعی زن را منع می‌کند، دیدگاه دوم که بسیار افراطی است و زن را جنس برتر می‌داند و حضور و کار افراطی او را می‌طلبد و سوم دیدگاه میانه و معتدل با تأکید بر حضور در جامعه و اشتغال همراه با رعایت محدودیت‌هایی که مصونیت برای زن به ارمغان می‌آورد.

آموزه‌های دینی اختیار کار بیرون از خانه را با رعایت برخی محدودیت‌ها و مصونیت‌ها، به زن داده است، البته همان طور که بیان شد اشتغال زنان در خارج از خانه همراه با موافقت‌ها و مخالفت‌هایی است. رهبر معظم انقلاب می‌فرمایند: اسلام نه تنها با کار کردن زنان موافق است، بلکه حتی تا جایی که در حفظ خانه و خانواده و تربیت فرزند، تراحم ایجاد نکند، آن را لازم هم می‌داند. لذا آموزه‌های دینی با رعایت شروطی همچون تربیت فرزند، حفظ کیان خانواده، حفظ ارزش‌های انسانی و معنوی زن و رعایت حدود شرعی، اشتغال بانوان را کاملاً مباح و روا تا حدی واجب و لازم می‌داند.

از آموزه‌ها و گزارش‌های دینی چنین برمی‌آید اگر دانش و شغلی مختص زنان باشد؛ اشتغال زنان در آن نه تنها مستحب بلکه واجب است. باید توجه داشت اشتغال در فرهنگ دینی، شامل روابط سیاسی و اجتماعی نیز می‌شود، مثل پاسخگویی حضرت معصومه (س) به سؤالات مردم یا حرکت سیاسی ایشان از مدینه منوره به مرو به قصد زیارت امام رضا (ع). البته همان طور که بیان شد اشتغال زنان پیامدهای منفی و مثبت دارد و جامعه باید تلاش کند پیامدهای منفی آن مثل آسیب روحی و روانی به فرزندان، کاهش مهرورزی همسران به یکدیگر و... را کاهش دهد و مسیر را به سمت تخصصی‌گرایی شغل‌های مختص زنان ولو در خانه هدایت کند. زنان هم باید این توانمندی را داشته باشند که از آسیب‌ها جلوگیری کنند و توان حفظ خود و خانواده را داشته باشند. بنابراین، اشتغال زنان در آموزه‌های دینی اگر با رعایت حدود و ثغور و مبانی دینی و کاهش آسیب‌ها باشد، ایرادی ندارد و مورد تأیید است.

گاهی اشتغال جایگزین نقش مادری و همسری می‌شود، نظر ایشان در این باره چیست؟

اساساً خلقت زن و مرد در عالم هستی بر اصولی استوار است که برای هر یک وظیفه اختصاصی و رسالتی ویژه در نظر گرفته شده و کمال هر یک از این دو جنسیت بر اساس آن تدبیر شده است. تدبیر خلقت زنان در عالم هستی تداوم نسل و تربیت این نسل برای رسیدن به کمال غایی و رسیدن به توحید به عنوان قله بندگی است؛ لذا اشتغال می‌تواند این امر را در بین زنان محقق کند. این کمال در صفت مادری و انجام وظایف مادری نهفته است. به همین جهت هر زن که می‌خواهد به غایت کمال خود در عالم هستی دست پیدا کند و به عنوان یک بنده ناب و کامل در پیشگاه خدا معرفی شود، ضروری است در این مسیر گام بردارد.

از نظر رهبر انقلاب، اشتغال زنان و حضور آنان در عرصه‌های اقتصادی می‌تواند در رونق تولید و رشد و پیشرفت جامعه مؤثر باشد؟

نقش زنان در رونق تولید در دیدگاه رهبر معظم انقلاب مد ظله العالی از جایگاه تعالی و ویژه‌ای برخوردار است، چون همان طور که اشاره شد؛ زنان به عنوان نیمی از پیکره فعال هر اجتماعی قلمداد می‌شوند در کشور مانیز زنان از بعد از پیروزی انقلاب اسلامی و بنابر دیدگاهی که امام خمینی (ره) نسبت به حضور اجتماعی زنان و نقش آفرینی آنان در عرصه‌های مختلف داشتند توانستند به عنوان بخشی مؤثر و فعال در بدنه جامعه در حوزه‌های مختلف علمی، مهارتی، اجرایی، اقتصادی، ورزشی، هنری و غیره پیشرفت‌های بسیار و چشمگیر را کسب کنند. بنابراین، با توجه به این ظرفیت عظیم و توانمندی‌های قابل توجه بانوان می‌توانند نقش بسیار مؤثری را در اقتصاد جامعه ایفا کنند و از این طریق رونق تولید با حضور ارزشمند و مؤثر آنان اتفاق خواهد افتاد. در حال حاضر در بسیاری از مؤسسات دانش بنیان، بانوان نقش بسیار مؤثری را ایفا می‌کنند که این موضوع در حوزه اشتغال و رونق تولید می‌تواند حائز اهمیت باشد.

